

Zuster Michel: Woede is mijn voornaamste drijfveer (1993)

Religieuzen strijden met haar eigen wapens tegen vrouwenhandel

Sieth Delhaas

de Bazuin, 21 mei 1993

Inleiding

Zuster Michel nam twee jaar geleden het initiatief om iets te doen tegen vrouwenhandel. Sindsdien is er een wereldwijd netwerk van religieuzen die hun contacten en invloed optimaal benutten.

Zuster Michel over haar drijfveren en over de drie wegen waarlangs zij en haar medezusters werken en over de gevaren van dit werk. Een gevecht van lange adem tegen de moderne slavernij.

Zuster Michel (65), veertig jaar religieuze en oud-lerares Nederlands en godsdienster over haar werk:

“Ik wist dat die nood bestond, maar ik had geen tijd om me ermee te bemoeien omdat ik in Haarlem in een tehuis voor zwerfkinderen werkte. Daarna en na een sabbatsjaar ben ik naar de Stichting tegen Vrouwenhandel gestapt en heb gezegd: ‘Hier ben ik. Ik doe mee.’ We hebben gebrainstormd wat we met onze ouder wordende zusters zouden kunnen doen. We zijn intussen allemaal een beetje bejaard, maar we hebben een groot netwerk over de hele wereld. Dat is onze kracht. Dat willen we tot en met uitbuiten.

Met enkele zusters hebben we de werkgroep *Religieuzen tegen Vrouwenhandel* opgericht. Zij zijn afkomstig uit de congregaties aangesloten bij de *SNVR*, de Samenwerking Nederlandse Vrouwelijke Religieuzen. Toen we hierover eens vergaderden en onze plannen voorbereidden, hadden we binnen tien minuten de hele wereld verdeeld. De één riep: ik neem India, de ander: ik Indonesië en geef me er Thailand ook maar bij. Schitterend! Voor het stel waarmee we werken geldt dat onderdrukte vrouwen, zeker uit arme landen - want armoede is de oorzaak van dit kwaad - geholpen moeten worden. Deze zusters staan open voor de realiteit van de moderne slavernij.”

Voordat de plannen gerealiseerd konden worden, is er intensief aan bewustwording gewerkt.

“We hebben bij geen enkele religieuze weerstand ervaren. Ze waren zich er absoluut niet van bewust dat er ook in Nederland vrouwen worden verhandeld. Net zo min als heel veel Nederlanders dat weten. Ze waren geschokt. Kijk, het is al erg als je je geld moet verdienen in de prostitutie, maar dat je met geweld gedwongen wordt dat te doen, is helemaal verschrikkelijk.”

Unaniem zijn de zusters van mening dat armoede de oorzaak is.

“Dat armoedeprobleem kunnen wij niet aanpakken”, zegt zuster Michel. “Hoewel, je kunt heel wat veranderen met je koopgedrag. We hebben daarom voor drie wegen gekozen: via een

foldercampagne vrouwen waarschuwen tegen mooie beloften over banen in het rijke westen; vrouwenopvang en begeleiding.”

Die folders liggen er nu in praktisch alle Europese talen en het Indonesisch. Ze worden verspreid via het wereldwijde netwerk dat de religieuzen samen vormen.

“In feite is het helemaal niet zó moeilijk wat we doen. Als er weer eens een bataljon Indonesische zusters in Nederland arriveert bijvoorbeeld, zijn wij er als de kippen bij om ze te vertellen wat er in hun land gebeurt. Sommige zusters hebben islamitische familieleden en die kanalen gebruiken ze dan weer om te waarschuwen en die handel openbaar te maken, zodat voorkomen wordt dat vrouwen blindelings in de val lopen.

In Oost-Europa ligt het moeilijker. Daar hebben we tot nu toe alleen ingang via de salesiaanse zusters van Don Bosco. Wij begrijpen dat zusters daar voor deze zaken minder oog hebben. Maar in hun Generaal Kapittel in Rome hebben ze vastgelegd te zullen opkomen voor vrouwen en speciaal voor die vrouwen die in moeilijke omstandigheden verkeren. Op dat punt spreken we hen aan. Er zijn brieven met folders onderweg naar deze zusters waarin hen gevraagd wordt te helpen. Binnenkort vertrekken we naar Tsjechië waar twee van die groepen wonen om met hen daarover te spreken. Daarnaast proberen we ook andere, niet-religieuze vrouwengroepen te benaderen.

In Afrika en Latijns-Amerika ligt het weer eenvoudig. Door het missiewerk dat vele zusters daar hebben gedaan kennen ze alle ins en outs in die gebieden. In Latijns-Amerika, waar we ook de Spaanstalige folders kunnen gebruiken, werken zusters toch al jaren onder de allerarmsten. We verspreiden de folders via scholen en jeugdgroepen. We proberen kinderen al vanaf hun tiende, elfde jaar te bereiken. En via de kerken gaat het daar ook gemakkelijk. Twee zusters van de werkgroep hebben daar gewoond en nu we met dit werk bezig zijn, herinneren ze zich vaak dat er destijds vrouwen naar Europa vertrokken waarvan ze nooit meer iets hoorden. Onlangs zijn ze een half jaar terug geweest en laten de bewoners daar via filmbeelden zien wat er met die vrouwen in Europa gebeurt.

Zo ontving ik een brief uit Suriname van waaruit vrouwen voor een in het vooruitzicht gesteld huwelijk naar Nederland zijn afgereisd. Ze hebben nooit meer iets van ze vernomen. Je kunt er donder op zeggen dat die in de prostitutie terecht zijn gekomen. Ze worden met zoveel prachtige praatjes hierheen gehaald. Je moet maar in de armoede zitten. Die pakken toch alles aan. Het gaat niet alleen om oosterse danseressen. Vaak paaen ze ze met een baan in de zorgsector of de horeca. Ze worden keurig netjes ontvangen. Het vliegveld Zaventem bij Brussel bijvoorbeeld verlaten ze via een aparte uitgang. Daar hoeven ze ook geen paspoort te laten zien. Dat wordt ze trouwens meteen al afgepakt. En dan moeten ze een arbeidscontract ondertekenen, dat in werkelijkheid een schuldbekentenis is voor bedragen die kunnen oplopen tot vijftigduizend gulden voor de reis, kleding en papieren. Er wordt hen wijs gemaakt dat de politie hier net zo corrupt is als in hun eigen land en dat ze daar niet naar toe

hoeven te gaan. Die heren zijn dan niet meer zo voorkomend als toen ze de vrouwen in hun land oppikten.

De Oost-Europese vrouwen worden daarna dikwijls meteen verkracht waarvan foto's worden genomen met de bedreiging erbij, dat als ze weglopen die aan hun familie worden toegestuurd. De vrouwen krijgen nooit geld in handen, terwijl ze vaak naar het buitenland gaan om hun familie en kinderen financieel te helpen. Soms weten ze niet eens in welk land ze zitten. Regelmatig worden ze naar een ander land verhuisd als hun driemaandelijke toeristenvergunning is afgelopen. Ze moeten veel harder werken dan de hier geregistreerde prostituées en wat erger is, ze moeten alles doen wat de klant van hen vraagt, ook zonder condoomgebruik. Als ze Aids of een geslachtsziekte krijgen, worden ze afgeschreven. Waar ze dan blijven? De moorden zijn ook niet mis. En dan zijn er nog zoveel vrouwen analfabeet. We hopen ooit eens een folder in stripvorm uit te kunnen brengen om ook die vrouwen te bereiken. Maar een goede striptekenares hebben we nog niet gevonden.”

De zusters hebben meer ijzers in het vuur. Ze oefenen politieke druk uit. Een mooi voorbeeld is het proces van Lisa Mamac, een Filippijnse vrouw die hier op een Friese boerderij heeft gezeten.

“Op de Filippijnen heeft ze het proces tegen de handelaar verloren. Zij kwam daar te staan als de slechte vrouw en hij als de goede handelaar die vrij gesproken werd op morele gronden. Wij hebben daarna als Nederlandse religieuzen een schrijfactie gehouden in de richting van de toenmalige president Cory Aquino. Duizenden handtekeningen zijn er naar de Filippijnen gegaan en het resultaat is dat het proces heropend kan worden. Dat is de kracht van het netwerk alleen al in Nederland. Je schrijft één brief, je geeft hem door aan een bepaald adres en drie dagen later ligt die bij alle religieuzen in Nederland en er wordt gereageerd op een manier die hartverwarmend is. Dat zeg ik ook tegen de groepen in het land waar ik voor spreekbeurten word uitgenodigd: mensen, één handtekening kan zo ontzettend veel betekenen.”

De politiek in Nederland wordt evenmin vergeten. Gesprekken worden gearrangeerd met Europarlementariërs en Kamerleden.

Hun deskundigheid en jargon hebben Michel en haar medestrijdsters ontleend aan een boek van de journalist Chris de Stoop *Ze zijn zo lief, meneer*. Daaruit kan ze heel wat vertellen waarvan ministers en parlementariërs nog nooit hebben gehoord over wat er in het veld van vrouwenhandel gaande is. Minister Ernst Hirsch Ballin is zo onder de indruk dat religieuzen zich hiermee bezighouden, dat hij tijdens een ontmoeting liet weten graag met de werkgroep in contact te willen blijven.

“In het boek van De Stoop staat met naam en toenaam een gynaecoloog aan een Nederlandse universiteit vermeld die ‘hulp’ voor de bordelen regelt. En is het niet vreemd, dat soms als de politie een overval in een bordeel plant, alle vrouwen plotseling verdwenen zijn? Ra, ra, hoe kan dat? Dit soort grapjes gebeuren ook in Nederland.

In België zijn ze goed bezig naar aanleiding van het boek van De Stoop. In Zaventem is een grensbewaker opgepakt en in Gent drie handelaren. *Paula D'Hondt*, de Belgische koninklijk commissaris voor de minderheden, heeft kort geleden op de televisie onder couvert enkele namen van vooraanstaande Belgen, die bij de vrouwenhandel betrokken zijn, aan de voorzitter van de parlementaire onderzoekscommissie over vrouwenhandel overhandigd.

Ze zei: ‘Op het Ministerie van Buitenlandse Zaken zijn de handelaren hartelijker welkom dan ik. Zij worden met alle eerboden behandeld, terwijl ik moet bidden en smeken om binnen te komen.’

Een mooi resultaat behaalden we twee jaar geleden na een interview in het Algemeen Dagblad. Het was een goed interview, maar op de pagina er tegenover ontdekten we onder de contactadvertenties er zeven die met vrouwenhandel te maken hadden. Ik heb ze met een brief aan de krant opgestuurd en gezegd dat dit echt niet kon. De advertentieafdeling antwoordde dat zij die advertenties niet van de andere kon onderscheiden. Ik heb ze gezegd hen daarmee graag te willen helpen en sindsdien zijn ze eruit.”

In Latijns-Amerika probeert de werkgroep met behulp van een film die Cecil Brand, een vroegere medewerkster van de zedenpolitie in Den Haag, momenteel maakt, terugkomprojecten te organiseren.

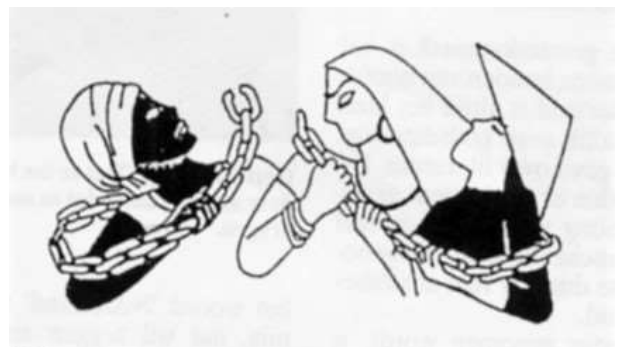
“Na een inval in een bordeel moeten de vrouwen vanuit Europa terug naar het land van herkomst. Door hun familie en omgeving worden ze meestal niet meer geaccepteerd. Vaak hebben ze door het gedwongen ondertekende contract ook nog een grote schuld. In Zuid-Amerika werkt een Spaanse congregatie, de Adoratrices, die ontzettend veel voor prostituées doen en via hen proberen we die terugkom-projecten te realiseren, zodat deze vrouwen een eigen bescheiden inkomen kunnen verwerven. Daarvoor gaan we bij de politiek en de missie geld werven.”

Intussen komen er steeds meer vrouwen naar Nederland. Vooral na de veranderde politieke situatie in Oost-Europa lijkt het hek van de dam.

“Ik zeg wel eens, als ik weer zo’n zaal met vrouwen voor me zie die me hebben uitgenodigd voor een spreekbeurt: ik wou dat ik nu eens een zaal met mannen voor me had. Vrouwen bezoeken geen prostituées. En de Nederlandse mannen, de doorsnee bezoekers, blijven in dit hele verhaal onzichtbaar. Daarom zeg ik tegen die vrouwen: spreek je man er op aan, je zoons en je kleinzoons en laat hen weten ten koste van hoeveel leed zij hun pleziertjes hebben.”

Wat drijft zuster Michel op deze leeftijd zich in zo’n lang niet ongevaarlijke wereld te begeven?

“Ik weet niet of het gevaarlijk is. Voor die handelaren zijn we maar peanuts. Maar woede om wat deze vrouwen wordt aangedaan, is mijn voornaamste drijfveer. En woede is bij mij altijd creatief. Daarnaast is de tekst uit Mattheüs 25, 32 belangrijk: ‘Wat je aan de minste der mijnen hebt gedaan, dat heb je aan mij gedaan.’ Het gaat erom wat je doet en niet om vrome praat. Ook het beeld van Thomas die Christus herkende aan de wonden spreekt me aan. Aan de wonden in de maatschappij kunnen wij Christus herkennen. Maar het belangrijkste is voor mij het beeld van het brandende braambos. Juist in de verwarring van de doorns die pijn doen, is Gods liefde aanwezig. Gods liefde met de verdrukten. Dat is waarin ik telkens weer de kracht vind om door te gaan: de vlam die niet verteert maar warmte geeft.”

Het adres van de Werkgroep 'Religieuzen tegen Vrouwenhandel' is: Postbus 104, 2120 AC Bennebroek. Het Postbanknummer is 420557.

Het boek van Chris de Stoop 'Ze zijn zo lief, meneer' is verschenen bij Uitgeverij Kritak te Leuven. In Nederland wordt het boek verspreid door Uitgeverij Meulenhoff te Amsterdam.